

دانشگاه گیلان، دانشکده کشاورزی

نشریه کارآفرینی در کشاورزی

جلد ششم، شماره دوم، تابستان ۱۳۹۸

<http://jead.gau.ac.ir>

صفحات: ۸۷-۹۸

DOI: 10.22069/jead.2021.18674.1439

"برازش مدل توسعه کارآفرینی با رویکرد اشتغال دانش آموختگان دانشگاهی" (مورد مطالعه: اداره کل آموزش فنی و حرفه ای استان گلستان)

علی عباس نژاد^۱، سیدمحمد رضا حسینی^{۲*}، پرویز سعیدی^۳، محمودرضا مستقیمی^۴

^۱ دانشجوی دکتری، رشته کارآفرینی، گرایش توسعه، گروه مدیریت، واحد علی آباد کتول، دانشگاه آزاد اسلامی، علی آباد کتول، ایران.

^۲ استادیار گروه تحصیلات تکمیلی، واحد علی آباد کتول، دانشگاه آزاد اسلامی، علی آباد کتول، ایران.

^۳ دانشیار، گروه مدیریت، واحد علی آباد کتول، دانشگاه آزاد اسلامی، علی آباد کتول، ایران.

^۴ دانشیار، گروه مدیریت، واحد علی آباد کتول، دانشگاه آزاد اسلامی، علی آباد کتول، ایران.

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۰۹/۳۰؛ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۱۰/۱۱

چکیده

پژوهش حاضر با هدف برازش مدل توسعه کارآفرینی با رویکرد اشتغال دانش آموختگان دانشگاهی انجام شد. روش تحقیق حاضر توصیفی از نوع پیمایشی و از منظر هدف، کاربردی است. روش گردآوری اطلاعات نیز به صورت میدانی و کتابخانه‌ای است. روش نمونه‌گیری به صورت نمونه‌گیری تصادفی ساده است. جامعه آماری در بخش کمی که جهت اعتبارسنجی و ارائه الگوی اولیه پژوهش صورت گرفته، شامل دانش آموختگان دانشگاهی می‌باشد و همچنین در بخش کیفی که جهت دستیابی به مقوله‌های پژوهش می‌باشد شامل اساتید دانشگاهی خبره در زمینه مدیریت کارآفرینی و مدیران خبره حوزه اشتغال و کارآفرینی در ادارات مختلف استان گلستان می‌باشند. نمونه‌ها از طریق فرمول کوکران به تعداد ۲۴۸ نفر محاسبه گردید که جهت کاهش خطا و افزایش دقت حجم نمونه به ۲۵۰ نفر ارتقاء داده شد. برای جمع‌آوری داده‌ها از روش میدانی به صورت مصاحبه نیمه‌ساختاری و پرسشنامه محقق ساخته استفاده شد. جهت اعتبارسنجی مولفه‌ها از روش دلفی و برای سنجش روایی، مقدار آماره تی مورد استفاده قرار گرفت. جهت تحلیل داده‌ها از تکنیک حداقل مربعات جری و نرم افزار SmartPLS استفاده شد. نتایج نشان داد که مؤلفه‌هایی مانند نظام یکپارچه آموزشی کارآفرینانه، رهبری کارآفرینانه، توسعه کارآفرینی، چشم‌انداز کارآفرینانه دانشگاه، اشتغال‌پذیری دانش آموختگان، استقرار فرهنگ کارآفرینانه، زیرساخت‌های دانشگاهی، ویژگی کارآفرینانه فردی دانش آموختگان و پژوهش‌های نوآورانه بر توسعه کارآفرینی دانش آموختگان تاثیر مثبت و معناداری دارند.

واژه‌های کلیدی: کارآفرینی، توسعه کارآفرینی، دانش آموختگان، اشتغال

*نویسنده مسئول: mehranhosseini163@gmail.com

مقدمه

عصر جدید، عرصه رقابت بر سر منابع و سرمایه‌ها است، کشورهای بزرگ صنعتی که فاتحان این عرصه هستند، بهره‌وری از منابع و سرمایه‌ها را در سرفلوحه کار خود قرار داده و در پرتو وجود افراد تحصیلکرده و متخصص، چرخ‌های رشد و توسعه را به حرکت در آورده‌اند و به ابداعات و نوآوری‌هایی دست یافته‌اند (صبحی، ۱۳۸۰) دسترسی به این نوآوری‌ها که اقتصاد کشورهای توسعه یافته را از نو زنده کرده است منوط به کارآفرینی است (صبحی، ۱۳۸۰). در دهه‌های اخیر، توجه به کارآفرینی و آموزش آن در سطح آموزش عالی مطرح گشته و نیاز به دانش‌آموختگان کارآفرین، در راستای توسعه برنامه‌های آموزشی پایدار، جهت ترویج کارآفرینی در کشور افزایش یافته است. با نگاهی جامع به کارآفرینی، می‌توان از همه پیامدهای مهم آن از جمله اشتغال‌زایی به عنوان یکی از راه‌آورد‌های مهم برای فارغ‌التحصیلان دانشگاهی بهره‌مند شد. دانشگاه‌ها، به طور جدی علاقه‌مند به ایجاد کسب و کارهای مستقل هستند. بنابراین نیاز به دانش‌آموختگان و دانشجویان کارآفرین افزایش یافته است و هدف بسیاری از دانشگاه‌های معتبر جهان، پرورش دانشجویان و در نتیجه دانش‌آموختگان کارآفرین است. در واقع، پرورش استعداد کارآفرینانه‌ی دانش‌آموختگان به عنوان دستور کار ملی، به منظور توسعه‌ی کارآفرینی مورد توجه اقتصاددانان و دانشگاه‌های کشورهای مختلف قرار گرفته و این امر، نیازمند توسعه کارآفرینی در میان دانشجویان و دانش‌آموختگان خواهد بود. (زاهدی مازندرانی، ۱۳۸۳)

بدیهی است رشد نرخ بیکاری در میان دانش‌آموختگان و گسترش ابعاد آن، باعث سرخوردگی و عدم امنیت شغلی شده که در نهایت، منجر به هدر رفتن سرمایه‌های مادی و معنوی کشور

و خانواده می‌گردد. به دنبال رشد نرخ بیکاری، افزایش مهاجرت قشر تحصیل کرده جامعه و تهی شدن جامعه از وجود نخبگان، موضوعی است که مدت‌ها است مورد توجه بسیاری از برنامه‌ریزان و سیاستگذاران جامعه در سطوح مختلف شده است. از مشکلات اساسی که منجر به رشد نرخ بیکاری در جامعه شده است می‌توان به وجود فاصله بین بخش صنعت و آموزش‌های دانشگاهی، فقدان مهارت لازم در رشته موردنظر و عدم انطباق این آموزش‌ها با نیازهای بازارکار اشاره نمود. این عوامل منجر به افزایش مستمر نرخ بیکاری دانش‌آموختگان دانشگاهی می‌شود. در حال حاضر یکی از مهم‌ترین مشکلاتی که بیشتر کشورهای دنیا با آن درگیر هستند موضوع اشتغال است. بیکاری دانش‌آموختگان دانشگاهی یکی از بزرگ‌ترین معضلات فعلی در کشور است. ایران نیز یکی از کشورهای در حال توسعه‌ای است که با تعدد عواملی در مسیر ایجاد اشتغال روبه‌رو است. امروزه دامنه بحران بیکاری در جامعه به قدری جدی است که باعث دغدغه فکری اکثر خانواده‌ها و مسئولین کشور شده است. در این میان خیل انبوه دانش‌آموختگان بیکار دانشگاهی بر دامنه این بحران افزوده است. عدم برنامه‌ریزی مناسب برای این قشر آسیب‌پذیر، خسارت جبران‌ناپذیری برای کشور به دنبال خواهد داشت. (صالحی، ۱۳۸۴).

رویکرد اکثر کشورهای جهان در دهه‌های اخیر به موضوع کارآفرینی و توسعه کارآفرینی، موجب گردیده موجی از سیاست‌های توسعه کارآفرینی در دنیا ایجاد شود. کشورهای مختلف راه حلی را که در سه دهه گذشته برای فائق آمدن بر مشکلات مختلف اقتصادی و اجتماعی به آن روی آورده‌اند، توسعه فرهنگ کارآفرینی، انجام حمایت‌های لازم از کارآفرینان، ارائه آموزش‌های مهارتی مورد نیاز و شناسایی و پرورش افراد کارآفرین نیازمند به انجام

و قوانین و مقررات به ترتیب مهمترین عوامل محیطی بازدارنده دانشجویان و دانش‌آموختگان در تأسیس بنگاه کسب و کار هستند. نتایج تحقیق علیمحمدی سیابانی و همکاران (۱۳۹۲) نشان داد که آموزش‌های فنی حرفه‌ای علاوه بر اثر کلی بر نگرش کارآفرینانه از طریق افزایش میزان ریسک‌پذیری و مرکز کنترل درونی افراد تحت آموزش، نگرش کارآفرینانه از کارآموزان را افزایش می‌دهد. نتایج تحقیق جاویدنیا (۱۳۹۲) نشان داد که موانع ضعف مالی مهارت آموختگان و عدم حمایت مالی از آنان جهت ایجاد کسب و کار و احساس ناتوانی زنان در رقابت با مردان در عرصه تجارت و اقتصاد، به ترتیب اثر گذارترین موانع اشتغال و کارآفرینی مهارت آموختگان کار مرد و زن بودند.

هاوارد (۲۰۰۴) در پژوهشی تأثیر توسعه مهارت‌های کارآفرینی (استقلال‌طلبی، خطرپذیری، انگیزه پیشرفت، کنترل درونی، اعتماد به نفس و خلاقیت) را بر کارآفرینی ۴۵۰ نفر از دانشجویان مورد بررسی قرارداد و به این نتیجه رسید که رابطه مستقیمی بین این قابلیت‌ها و مهارت کارآفرینی افراد وجود دارد. بررسی تحقیقات پیشین بیانگر این است که مدل توسعه کارآفرینی با رویکرد اشتغال دانش‌آموختگان دانشگاهی کمتر مورد توجه بوده که در این تحقیق مد نظر قرار گرفته است.

آکپومی (۲۰۰۸) در پژوهشی تحت عنوان توسعه کارآفرینی در میان فارغ‌التحصیلان دانشکده‌ها کسب‌وکار/مدیریت و اقتصادی در نیجریه با جامعه آماری ۵۰۰ دانشجوی سال آخر از پنج دانشکده کسب‌وکار/مدیریت در پنج دانشگاه در منطقه نیجر - دلتا نشان داد که آموزش کارآفرینی در توسعه کارآفرینی دانشجویان و موفقیت کسب‌وکار آنها حائز اهمیت است. از این رو در نیجریه آموزش کارآفرینی توصیه می‌شود و در برنامه آموزشی برای موسسات

تحقیقات و پژوهش‌های لازم از جمله این اقدامات بوده است (زالی و همکاران، ۱۹۹۱). بنابراین اهمیت و ضرورت انجام پژوهش حاضر از این جهت حائز توجه است که با ارائه مدل توسعه کارآفرینی با رویکرد اشتغال دانش‌آموختگان دانشگاهی، شکاف موجود بین این دو حوزه شناسایی می‌گردد و می‌توان جهت کاهش حفاصل این شکاف برنامه‌ریزی نمود که ثمره آن کاهش نرخ بیکاری دانش‌آموختگان دانشگاهی در آینده خواهد بود.

پیشینه پژوهش

فراهانی و همکاران در سال (۱۳۹۲) تحقیقی با هدف تبیین معادله ساختاری عوامل موثر بر کارآفرینی دانش‌آموختگان تحصیلات تکمیلی رشته تربیت بدنی دانشگاه پیام نور انجام دادند. یافته‌های تحقیق نشان داد اثر ویژگی‌های مدیریتی سازمانی دانش‌آموختگان بر مهارت کارآفرینی در اولویت اول و ویژگی‌های روانشناختی، تحصیلی و آموزشی، جمعیت شناختی و محیطی در اولویت‌های بعدی قرار دارند. یافته‌های تحقیق صنعت‌خواه (۱۳۹۳) نشان داد که بیکاری در بین فارغ‌التحصیلان، به علت عدم انطباق تحصیلات دانشگاهی و بازار کار، در سطح بالایی قرار دارد. حجازی و همکاران (۱۳۹۲) در پژوهشی به این نتیجه رسیدند که آموزش کارآفرینی با واسطه متغیر متغیر خلاقیت شغلی بر کیفیت زندگی تأثیر دارد. انصاری و همکاران (۱۳۹۳) با بررسی عوامل محیطی بازدارنده دانشجویان و دانش‌آموختگان جوان کشور در گرایش به تأسیس بنگاه مستقل کسب و کار به این نتیجه رسیدند که مؤلفه‌های کمبود آموزش‌ها و مهارت‌های کارآفرینی، تأمین نشدن منابع مالی، نبود نگرش‌های اجتماعی و فرهنگی مثبت به کارآفرینی، نبود دسترسی به دانش و فناوری، ضعف سیاست‌ها و برنامه‌های حمایتی دولتی، باز نبودن بازار

با خبرگان تا مرحله اشباع ادامه یافت. در نهایت از دیدگاه ۱۱ نفر در بخش کیفی استفاده گردید. حجم جامعه آماری در بخش کمی حدود ۷۰۰ نفر بوده که از طریق فرمول کوکران به تعداد ۲۴۸ نفر محاسبه گردید که جهت کاهش خطا و افزایش دقت حجم نمونه را به ۲۵۰ نفر ارتقاء داده شد. با توجه به اینکه در این پژوهش از روش‌های مطالعه کتابخانه‌ای و نیز روش‌های میدانی نظیر مصاحبه و پرسشنامه استفاده شده است، می‌توان بیان کرد که پژوهش حاضر بر اساس روش گردآوری داده‌ها یک پژوهش پیمایشی-مقطعی است. در بخش کیفی پژوهش از روش تحلیل محتوای کیفی در نرم‌افزار Maxqda جهت آشنایی با مولفه‌های خط‌مشی توسعه کارآفرینی با رویکرد اشتغال دانش‌آموختگان دانشگاهی و تشخیص متغیرهای پژوهش استفاده گردید. روش تحلیل دلفی فازی جهت اعتباریابی مقوله‌ها مورد استفاده قرار گرفت. برای طراحی مدل توسعه کارآفرینی با رویکرد اشتغال دانش‌آموختگان دانشگاهی از روش مدلسازی ساختاری-تفسیری استفاده شده است. در واقع با استفاده از این روش تاثیر یک مقوله بر سایر مقوله‌ها بررسی می‌شود. از این‌رو می‌توان روابط مقوله‌ها را شناسایی و مدلی ساختاری-تفسیری از آن‌ها ارائه کرد و در نهایت مقوله‌ها را براساس قدرت نفوذ و میزان وابستگی طبقه‌بندی نمود. به این منظور با تشکیل ماتریس خودتعاملی ساختاری^۱ (SSIM) و پس از آن تشکیل ماتریس دستیابی (RM) و در نهایت ماتریس دسترسی نهایی، تعیین روابط و سطح‌بندی ابعاد و مقوله‌ها امکان‌پذیر شد. جهت تحلیل داده‌ها و دستیابی به اهداف از روش‌های آمار توصیفی و آمار استنباطی استفاده شد. شایان ذکر است در این راستا از نرم‌افزار *Smart PLS* استفاده شد.

آموزش عالی تعبیه شده است. اکپه (۲۰۱۵) در پژوهش خود که با هدف بررسی تأثیر تعدیل‌کننده خودانگیزی بر رابطه بین مهارت‌های کارآفرینی و کارآفرینی در میان فارغ‌التحصیلان دانشگاه‌های دولتی مالزی (۲۰۰۹ تا ۲۰۱۴) صورت گرفت، به این نتیجه رسید که رهبران دولت و مردم مالزی باید راهبردهایی مناسب (برای مثال مشاوره در مدرسه) که باعث تشویق و مشارکت بیشتر جوانان در فعالیت خود اشتغالی خواهد شد را تهیه کنند. بررسی تحقیقات پیشین بیانگر این است که توسعه کارآفرینی در دانش‌آموختگان دانشگاه حائز اهمیت زیادی است که در این تحقیق برازش مدل آن مورد توجه قرار گرفته است

روش شناسی تحقیق

تحقیق حاضر از لحاظ هدف جز و تحقیقات کاربردی می‌باشد. رویکرد کلی پژوهش حاضر از نوع روش تحقیق آمیخته یعنی مبتنی بر دو رویکرد کمی و کیفی می‌باشد. در بخش نخست براساس مطالعات کتابخانه‌ای و سپس مصاحبه‌های تخصصی به شناسایی شاخص‌های توسعه کارآفرینی با رویکرد اشتغال دانش‌آموختگان دانشگاهی مبادرت شده است. پس از مرحله تحلیل کیفی به توزیع پرسشنامه و گردآوری داده‌ها از خبرگان کارآفرینی پرداخته شده و پژوهش وارد فازی کمی گردیده است. جامعه آماری این تحقیق در بخش کمی شامل دانش‌آموختگان دانشگاه‌های علمی کاربردی استان گلستان بوده و در بخش کیفی نیز شامل اساتید دانشگاه‌ها در زمینه مدیریت کارآفرینی به عنوان خبرگان دانشگاهی و خبرگان نظری و مدیران حوزه اشتغال و کارآفرینی در ادارات مختلف استان گلستان به عنوان خبرگان تجربی است. در انتخاب خبرگان جهت انجام مصاحبه برای نمونه‌گیری از روش هدفمند استفاده شد و مصاحبه

یافته‌ها

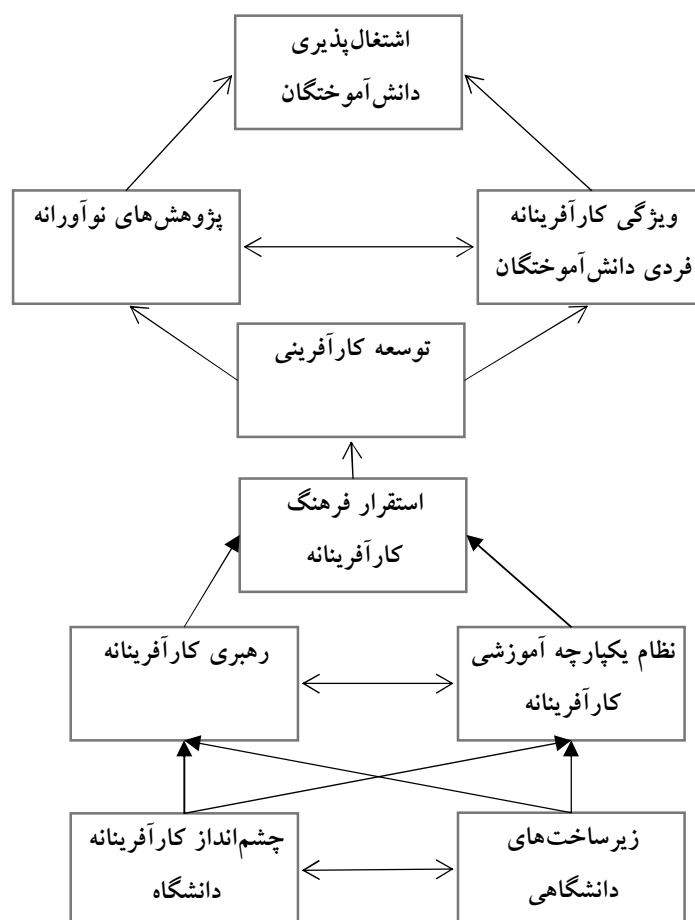
جهت سنجش روایی زیرمقوله‌ها بار عاملی محاسبه گردید که نتیجه آن در جدول ۱ نشان داده شده است. برای بررسی معناداری همبستگی‌های مشاهده شده از روش خودگردان‌سازی جهت به دست آوردن آماره تی استفاده شده است. در سطح خطای ۰/۰۵ اگر مقدار آماره تی بزرگتر از ۱/۹۶ باشد همبستگی‌های مشاهده شده معنادار است.

پس از انجام مصاحبه و بررسی داده‌ها، کدگذاری آنها و استفاده از تکنیک تحلیل محتوا، ۹ مقوله و ۴۳ زیرمقوله شناسایی شدند که از بین آنها تنها زیرمقوله "بین‌المللی‌سازی دانشگاه‌ها" در راند اول تحلیل دلفی فازی حذف گردید و در راند دوم به دلیل این که مقدار تمامی شاخص‌ها بیشتر از ۰/۷ بود تحلیل دلفی فازی متوقف گردید.

جدول ۱- بررسی بار عاملی گویه‌ها

مقوله‌ها	گویه‌ها	زیرمقوله‌ها	بارعاملی	آماره تی
	Q1	آموزش کاربردی کارآفرینانه	۰/۸۸۸	۴۳/۸۸
	Q2	بازنگری در رشته‌ها با نگاه بین رشته‌ای	۰/۹۳۶	۸۹/۶۴۱
نظام یکپارچه آموزشی	Q3	سازمان‌دهی و اجرای برنامه‌های آموزشی مستمر	۰/۸۳۳	۲۹/۱۵۲
کارآفرینانه	Q4	ارائه برنامه‌های آموزشی از راه دور	۰/۸۲۴	۲۰/۹۶۷
	Q5	فراهم‌سازی محیط و فضای گروهی آموزشی	۰/۸۴۷	۳۴/۱۳۸
	Q6	شایسته‌سالاری در انتصاب اساتید دانشگاهی	۰/۸۰۲	۲۰/۱۰۴
	Q7	مدیریت کارآفرینانه کارکنان (اعضای هیئت علمی، دانشجویان و کارکنان)	۰/۷۹۵	۲۱/۶۸
	Q8	حفظ استقلال دانشگاه	۰/۸۶۴	۳۱/۳۶۲
رهبری کارآفرینانه	Q9	مدیریت درون‌سازمانی مبتنی بر کارآفرینی	۰/۸۸۷	۲۹/۱۷۵
	Q10	مدیریت برون‌سازمانی مبتنی بر کارآفرینی	۰/۸۵۵	۳۵/۰۴۹
	Q11	جذب تسهیلات دولتی و سرمایه‌گذاران	۰/۸۶۲	۳۳/۸۲۶
	Q12	استقرار فناوری اطلاعات و ارتباطات	۰/۹۲۹	۷۴/۷۴۵
	Q13	برگزاری دوره‌های آموزشی مجازی در حوزه کارآفرینی	۰/۹۳۳	۵۶/۵۶۲
توسعه کارآفرینی	Q14	وجود سامانه اطلاعاتی جهت دستیابی به دانش فنی	۰/۸۸۳	۲۳/۰۹۹
	Q15	تامین و تخصیص منابع در حوزه کارآفرینی	۰/۹۰۶	۴۸/۶۰۸
	Q16	راهبرد و مأموریت کارآفرینانه	۰/۸۶۰	۳۳/۱۷۶
چشم‌انداز کارآفرینانه	Q17	داشتن چشم‌انداز و راهبردهای آینده‌نگر کارآفرینانه	۰/۸۲۰	۲۶/۰۴۹
دانشگاه	Q18	تعیین اهداف کوتاه مدت و بلندمدت کارآفرینانه	۰/۸۲۵	۱۳/۶۳۵
	Q19	تدوین سیاست‌های منعطف و حمایت‌گر	۰/۸۲۵	۲۱/۸۸۱
	Q20	ارتقاء دانش و مهارت‌های آکادمیک	۰/۹۱۱	۳۵/۰۳۴
اشتغال‌پذیری	Q21	افزایش دانش و مهارت‌های مرتبط با محیط کار	۰/۸۹۹	۶۰/۳۵۳
دانش‌آموختگان	Q22	تقویت مهارت‌های ارتباطی فردی و بین فردی	۰/۸۱۰	۱۸/۷۱۱
	Q23	مسئولیت‌پذیری و توانمندی افراد	۰/۵۶۹	۲/۹۶۴
استقرار فرهنگ	Q24	استقرار فرهنگ کمال‌گرایی و رشد و خودشکوفایی	۰/۸۷۸	۳۰/۹۱۵
کارآفرینانه	Q25	تغییر نگرش به کارآفرینی	۰/۸۱۵	۱۷/۶۴
	Q26	ایجاد فرهنگ یکپارچه کارآفرینانه	۰/۸۷۰	۲۶/۵۶۹

۳۴/۸۵۴	۰/۸۸۶	استقرار فرهنگ مشارکتی دانش‌آموختگان	Q27	
۲۳/۶۲۲	۰/۸۵۴	تامین منابع مالی مورد نیاز	Q28	
۵/۸۹۱	۰/۵۵۶	تامین امکانات و تجهیزات مناسب	Q29	زیرساخت‌های دانشگاهی
۳۵/۹۸۶	۰/۸۵۳	ارتقاء زیرساخت‌های نرم افزاری و سخت‌افزاری	Q30	
۵/۱۲۵	۰/۵۹۰	استقرار زیرساخت‌های شبکه‌ای	Q31	
۳/۲۸۹	۰/۵۹۵	تقویت و اصلاح زیرساخت‌های موجود	Q32	
۱۵/۶۶	۰/۷۵۵	روحیه کارآفرینی	Q33	
۴۸/۱۳	۰/۸۹۳	داشتن استقلال فردی	Q34	
۲/۰۵۴	۰/۵۹۷	اشتیاق در انجام کار	Q35	ویژگی کارآفرینانه
۲۰/۷۰۶	۰/۸۴۴	سازگاری خود با تغییرات	Q36	فردی دانش‌آموختگان
۳۱/۴۳۴	۰/۸۹۷	داشتن اعتماد به نفس	Q37	
۲۳/۲۴۴	۰/۸۵۲	علاقه داشتن به خلق ایده و نوآوری	Q38	
۳۲/۰۱۵	۰/۸۳۵	ارائه تحقیقات نوآورانه	Q39	
۵/۳۳۱	۰/۵۳۵	پژوهش‌های بین رشته‌ای	Q40	پژوهش‌های نوآورانه
۱۴/۷۳	۰/۸۲۵	تجاری‌سازی دانش (پژوهش کاربردی)	Q41	
۳/۳۰۲	۰/۵۷۸	امکان‌سنجی اجرای تحقیقات نوآورانه	Q42	

شکل ۱- الگوی اولیه عملیاتی توسعه کارآفرینی با رویکرد اشتغال دانش‌آموختگان دانشگاهی

معنادار عناصر هر سطح بر عناصر سطح زیرین و همچنین روابط درونی معنادار عناصر هر سطر در نظر گرفته شده است.

میانگین واریانس استخراج (AVE) که نشان‌دهنده میزان همبستگی یک سازه با شاخص‌های خود می‌باشد و مقادیر پایایی ترکیبی (CR) و آلفای کرونباخ متغیرها در جدول ۲ نشان داده شده است.

همان طوری که در جدول ۱ مشاهده می‌شود کلیه گویه‌ها دارای بارهای عاملی بیشتر از ۰/۵ بوده و در نتیجه گویه‌ها از روایی مناسبی برخوردار هستند. همچنین با توجه به این که آماره تی گویه‌ها بالاتر از ۱/۹۶ می‌باشد، پس همبستگی متغیرها معنادار هستند. الگوی نهائی سطوح متغیرهای شناسائی شده در شکل ذیل نمایش داده شده است. در این نگاره فقط روابط

جدول ۲- اعتبار درونی سازه‌های توسعه کارآفرینی با رویکرد اشتغال

مقوله‌ها	AVE	پایایی ترکیبی (CR)	آلفای کرونباخ
استقرار فرهنگ کارآفرینانه	۰/۷۴۴	۰/۹۲۱	۰/۸۸۵
اشتغال‌پذیری دانش‌آموختگان	۰/۶۲۹	۰/۸۶۶	۰/۷۸۸
توسعه کارآفرینی	۰/۸۳۴	۰/۹۵۲	۰/۹۳۳
رهبری کارآفرینانه	۰/۷۲۸	۰/۹۳۰	۰/۹۰۶
زیرساخت‌های دانشگاهی	۰/۵۷۲	۰/۸۰۹	۰/۷۰۳
نظام یکپارچه آموزشی کارآفرینانه	۰/۷۳۳	۰/۹۴۳	۰/۹۲۷
ویژگی کارآفرینانه فردی دانش‌آموختگان	۰/۶۱۷	۰/۹۰۰	۰/۸۵۵
پژوهش‌های نوآورانه	۰/۵۷۳	۰/۷۷۲	۰/۶۳۰
چشم‌انداز کارآفرینانه دانشگاه	۰/۶۹۳	۰/۹۰۰	۰/۸۵۳

جدول ۳- مقادیر روایی متقاطع افزونگی و اشتراکی

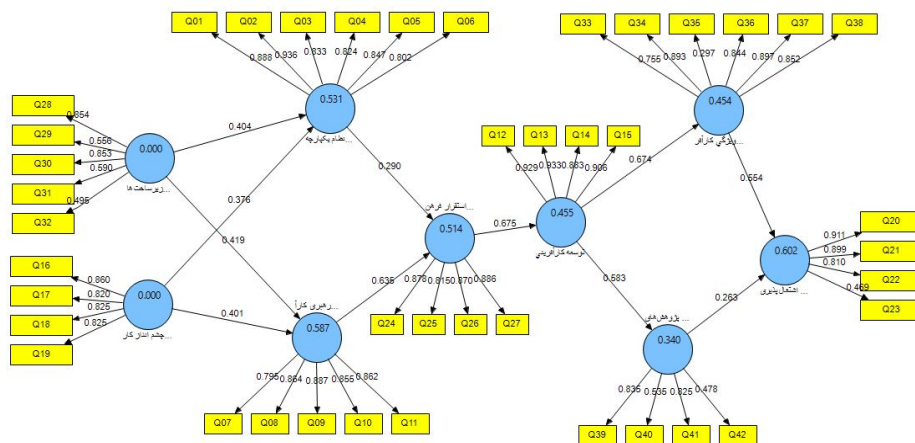
سازه‌های اصلی	ضریب تشخیص	روایی متقاطع اشتراکی	روایی متقاطع افزونگی
استقرار فرهنگ کارآفرینانه	۰/۵۱۴	۰/۴۹۱	۰/۳۵۵
اشتغال‌پذیری دانش‌آموختگان	۰/۶۰۲	۰/۳۷۶	۰/۲۴۰
توسعه کارآفرینی	۰/۴۵۵	۰/۵۸۱	۰/۴۴۵
رهبری کارآفرینانه	۰/۵۸۷	۰/۴۷۵	۰/۳۳۹
زیرساخت‌های دانشگاهی	۰/۰	۰/۲۱۹	۰/۸۳
نظام یکپارچه آموزشی کارآفرینانه	۰/۵۳۱	۰/۴۸۰	۰/۳۴۴
ویژگی کارآفرینانه فردی دانش‌آموختگان	۰/۴۵۴	۰/۳۶۴	۰/۲۲۸
پژوهش‌های نوآورانه	۰/۳۴۰	۰/۲۲۰	۰/۸۴
چشم‌انداز کارآفرینانه دانشگاه	۰/۰	۰/۴۴۰	۰/۳۰۴

بزرگتر است بنابراین شرط سوم نیز برقرار است. رابطه متغیرهای براساس یک ساختار علی با تکنیک حداقل مربعات جزئی PLS آزمون شده است. مدل کلی پژوهش در شکل نمایش داده شده است. در این مدل که خروجی نرم افزار Smart PLS است

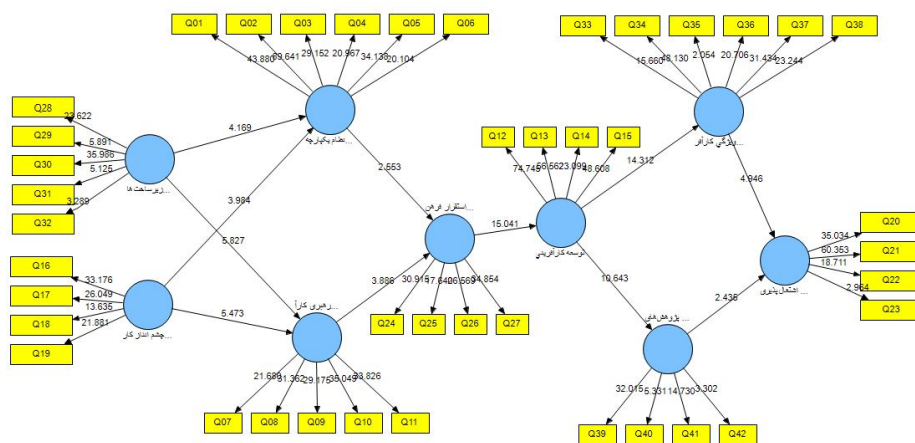
میانگین واریانس استخراج شده (AVE) بزرگتر از ۰/۵ است. بنابراین روایی همگرا وجود دارد. آلفای کرونباخ تمامی متغیرها بزرگتر از ۰/۷ بوده بنابراین پایایی مورد تأیید است. مقدار پایایی ترکیبی (CR) نیز بزرگتر از AVE است و در تمامی موارد از آستانه ۰/۷

برای سنجش معناداری روابط نیز در شکل آمده است.

خلاصه نتایج مربوط به بار عاملی استاندارد متغیرها ارائه شده است. آماره تی و مقدار بوت استرپینگ

شکل ۲. خروجی اعتبارسنجی مدل با روش حداقل مربعات جزئی

شکل ۳- معناداری روابط متغیرها با روش حداقل مربعات جزئی (بوت استرپینگ)

طور که در **Error! Reference source not found.** قابل مشاهده است این مقادیر برای تمامی سازه‌های پژوهش مثبت به دست آمده است. همچنین مقادیر متغیرها عموماً در رنج ۰/۱۵ تا ۰/۳۵ یا بزرگتر از ۰/۳۵ به دست آمده است. بنابراین قدرت پیشبینی سازه‌های پژوهش بصورت متوسط تا قوی برآورد می‌شود. ضریب تعیین (R^2) مقوله‌های مدل پژوهش مطلوب می‌باشد. مقدار ضریب تعیین توسعه کارآفرینی با رویکرد اشتغال ۰/۷۱۳ گزارش شده است که مقدار قابل قبولی است.

با توجه به اینکه بارهای عاملی استاندارد تاثیر مقوله‌ها کمتر از ۰/۹ و همچنین مقدار آماره تی نیز بیشتر از ۱/۹۶± بدست آمده است، بنابراین با اطمینان ۰/۹۵ می‌توان ادعا کرد که مقوله‌ها بر هم تاثیر مثبت و معناداری دارند.

در نهایت برای برآزش مدل ساختاری مقوله‌ها شاخص ضریب تعیین (R^2)، شاخص استون-گیزر (Q^2) و شاخص نیکویی برآزش GOF استفاده گردید. برای روایی مقاطع افزونگی و اشتراکی، اعداد مثبت نشان دهنده کیفیت مناسب مدل هستند. همان-

دانشگاه شده ک این خود منجر به استقرار فرهنگ کارآفرینانه در سطح دانشگاه می‌شود. در این راستا توسعه کارآفرینی دانشگاهی شکل می‌گیرد که باعث توسعه ویژگی کارآفرینانه فردی در بین دانش‌آموختگان و خلق پژوهش‌های نوآورانه می‌شود. برآیند این مؤلفه‌ها باعث توسعه اشتغال‌پذیری دانش‌آموختگان دانشگاهی می‌شود. بنابراین در سیاست‌گذاری توسعه کارآفرینی در آموزش عالی لازم است این مؤلفه‌ها و عناصر مورد توجه قرار گیرد. در برخی مطالعات پیشین نیز مؤلفه‌های مشابه این تحقیق مورد توجه قرار گرفته که همراستا با نتایج تحقیق حاضر است. به عنوان نمونه می‌توان به تاثیر چشم‌انداز کارآفرینانه دانشگاه بر نظام یکپارچه آموزشی کارآفرینانه (صنعت‌خواه، ۱۳۹۳)، تاثیر زیرساخت‌های دانشگاهی بر نظام یکپارچه آموزشی کارآفرینانه (احمدپور و همکاران، ۱۳۹۴)، تاثیر زیرساخت‌های دانشگاهی بر رهبری کارآفرینانه (حسینی و همکاران، ۲۰۱۸)، تاثیر نظام یکپارچه آموزشی کارآفرینانه بر استقرار فرهنگ کارآفرینانه (اولادیان و همکاران، ۱۳۸۹)، تاثیر رهبری کارآفرینانه بر استقرار فرهنگ کارآفرینانه (انصاری و فکوری، ۱۳۹۳)، تاثیر توسعه کارآفرینی بر ویژگی کارآفرینانه فردی (هاوارد، ۲۰۰۴) و تاثیر پژوهش‌های نوآورانه بر اشتغال‌پذیری دانش‌آموختگان (بیر و همکاران، ۲۰۱۶) اشاره کرد.

براساس نتایج حاصل از پژوهش، پیشنهاداتی کاربردی به شرح ذیل ارائه می‌گردد:

- جهت استقرار نظام یکپارچه آموزشی کارآفرینانه، پیشنهاد می‌شود مدیران ذی‌ربط به ارائه آموزش کاربردی کارآفرینانه و بازنگری در رشته‌ها با نگاه بین‌رشته‌ای بپردازند. سازمان‌دهی و اجرای برنامه‌های آموزشی مستمر و ارائه برنامه‌های آموزشی از راه دور نیز تاثیر مثبتی در توسعه

مهمترین شاخص برآزش مدل در تکنیک حداقل مجذورات جزئی شاخص GOF است. این شاخص برای بررسی برآزش مدل کلی که هر دو بخش مدل اندازه‌گیری و ساختاری را ارزیابی می‌کند، محاسبه می‌گردد این شاخص با استفاده از جذر حاصل ضرب «میانگین شاخص R^2 » و «میانگین شاخص‌های افزونگی» محاسبه می‌شود:

$$Gof = \sqrt{(R^2) \times (Communality)}$$

شاخص GOF توسط تنه‌اوس و همکاران (۲۰۰۴) ابداع گردید. وتزلس و همکاران (۲۰۰۹) سه مقدار ۰/۰۱، ۰/۲۵ و ۰/۳۶ را به عنوان مقادیر ضعیف، متوسط و قوی برای Gof معرفی نموده‌اند. بنابراین مقدار نیکویی برآزش در این مطالعه برابر با ۰/۴۵ بوده که نشان دهنده این است که مدل از برآزش مطلوبی برخوردار است. بر اساس یافته‌های این مدل‌ها دو مؤلفه مدل از سمت چپ یعنی چشم‌انداز کارآفرینانه دانشگاه و زیرساخت‌های دانشگاهی بر نظام یکپارچه آموزشی کارآفرینانه و بر رهبری کارآفرینانه تاثیر مثبت و معنی‌داری دارد. دو مؤلفه نظام یکپارچه آموزشی کارآفرینانه و رهبری کارآفرینانه نیز بر استقرار فرهنگ کارآفرینانه تاثیر مثبت و معنی‌دار دارند. در ادامه مدل مشاهده می‌شود که مؤلفه استقرار فرهنگ کارآفرینانه قرار دارد که بر توسعه کارآفرینی تاثیرگذار است. از طرفی مؤلفه اخیر یعنی توسعه کارآفرینی بر ویژگی کارآفرینانه فردی دانش‌آموختگان و بر پژوهش‌های نوآورانه تاثیرگذار است و این دو بر اشتغال‌پذیری دانش‌آموختگان به عنوان متغیر نهایی تاثیر مثبت و معنی‌دار هستند.

نتیجه‌گیری و پیشنهاد

نتایج نشان داد که مواردی مانند وجود چشم‌انداز کارآفرینانه دانشگاه، وجود زیرساخت‌های دانشگاهی باعث ایجاد نظام یکپارچه آموزشی کارآفرینانه در

همچنین لازمه توسعه کارآفرینی با رویکرد اشتغال دانش‌آموختگان تامین امکانات و تجهیزات مناسب و ارتقاء زیرساخت‌های نرم افزاری و سخت‌افزاری در دانشگاه است.

- در خصوص ویژگی کارآفرینانه فردی دانش‌آموختگان پیشنهاد می‌شود مدیران دانشگاهی نسبت به ایجاد و ارتقاء روحیه کارآفرینی افراد تدابیری را اتخاذ نمایند.
- در خصوص پژوهش‌های نوآورانه جهت توسعه کارآفرینی با رویکرد اشتغال دانش‌آموختگان پیشنهاد می‌شود مدیران ذی‌ربط با ارائه تحقیقات نوآورانه در همکاری با دانشجویان و انجام پژوهش‌های بین‌رشته‌ای، سعی در تقویت کارآفرینی و ابعاد مربوط به آن را داشته باشند.

منابع

۱. احمدپور، ا.، قاسمی، ح. و لاکبی، م. ۱۳۹۴. عامل‌های موثر بر توسعه مهارت‌های کارآفرینی دانشجویان آموزش‌شده‌های کشاورزی. پژوهش مدیریت آموزش کشاورزی، ۳۲: ۴۰-۲۶.
۲. انصاری، م. و فکوری، ب. ۱۳۹۳. موانع محیطی گرایش دانشجویان و دانش‌آموختگان به کارآفرینی، پژوهش و برنامه‌ریزی در آموزش عالی، ۷۲: ۷۲-۱۴۱-۱۱۷.
۳. اولادیان، م. سیف‌نراقی، م. نادری، ع. و شریعتمداری، ع. ۱۳۸۹. بررسی عوامل موثر بر توسعه کارآفرینی از دیدگاه دانش‌آموختگان و مدیران کارآفرینی به منظور فراهم آوردن الگو مناسب برنامه درسی دوره کارشناسی علوم تربیتی. اندیشه‌های تازه در علوم تربیتی، ۵ (۲): ۱۰۳-۸۱.
۴. جاویدنیا، ک. ۱۳۹۲. بررسی موانع ورود مهارت‌آموختگان فنی حرفه‌ای به عرصه کارآفرینی و اشتغال پایدار. همایش بین‌المللی مهارت‌آموزی و اشتغال: سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای. جلد ۵. ص ۱۷۳-۱۸۳.

کارآفرینی با رویکرد اشتغال دانش‌آموختگان دانشگاهی خواهد داشت.

- در خصوص رهبری کارآفرینانه پیشنهاد می‌شود، با به کارگیری مدیریت کارآفرینانه کارکنان قادر باشند استقلال دانشگاه را حفظ نمایند.
- توسعه کارآفرینی نیاز مبرم به استقرار فناوری اطلاعات و ارتباطات دارد. این مهم با برگزاری دوره‌های آموزشی مجازی در حوزه کارآفرینی و سامانه اطلاعاتی جهت دستیابی به دانش فنی قابل حصول خواهد بود.
- پیشنهاد می‌شود مدیران مربوطه یک چشم‌انداز کارآفرینانه برای دانشگاه در نظر بگیرند. این مهم سبب ایجاد راهبرد و مأموریت کارآفرینانه در جهت توسعه کارآفرینی با رویکرد اشتغال دانش‌آموختگان دانشگاهی خواهد شد.
- بدیهی است که اشتغال‌پذیری دانش‌آموختگان به عوامل زیادی بستگی دارد. از این رو پیشنهاد می‌شود با ارتقاء دانش و مهارت‌های آکادمیک و افزایش دانش و مهارت‌های مرتبط با محیط کار، به تقویت مهارت‌های ارتباطی فردی و بین‌فردی پرداخته شود.
- یکی از عوامل مهم دیگر، استقرار فرهنگ کارآفرینانه است. لذا در این خصوص پیشنهاد می‌شود مدیران ذی‌ربط با استقرار فرهنگ کمال‌گرایی و رشد و خودشکوفایی سعی در تغییر نگرش به کارآفرینی داشته و با ایجاد فرهنگ یکپارچه کارآفرینانه و استقرار فرهنگ مشارکتی دانش‌آموختگان مقدمات توسعه کارآفرینی با رویکرد اشتغال دانش‌آموختگان دانشگاهی را فراهم آورند.
- در خصوص زیرساخت‌های دانشگاهی پیشنهاد می‌شود مدیران با تدوین برنامه‌های بودجه‌ای جهت تامین منابع مالی مورد نیاز اقدام نمایند.

۱۲. فراهانی، ا.، قاسمی، ح. و محمدی، ن. ۱۳۹۲. تبیین معادله ساختاری عوامل موثر بر کارآفرینی دانش‌آموختگان تحصیلات تکمیلی رشته تربیت بدنی دانشگاه پیام نور. پژوهش در ورزش دانشگاهی، ۸: ۸۹-۱۰۶
۱۳. Akpomi, M.E. 2008. Developing Entrepreneurship Education Programme (EEP) for Higher Education Institutions (HEIs) in Nigeria. Post-doctoral research project, University of Reading, UK.
۱۴. Ekpe, I., Razak, R.C., Ismail, M., and Abdullah, Z. (2015). Entrepreneurial Skill Acquisition and Youth's Self-Employment in Malaysia: How Far?. Mediterranean Journal of Social Sciences, 6(4), 150-165.
۱۵. Howard, S. 2004. Developing entrepreneurial potential in youth: The effects of entrepreneurial education and venture creation. University of South Florida Report, 3-17.
۱۶. Hu, J., Liu, H., Chen, Y., and Qin, J. (2018). Strategic planning and the stratification of Chinese higher education institutions. International Journal of Educational Development, 63: 36-43.
۱۷. Hu, J., Liu, H., Chen, Y., and Qin, J. 2018. Strategic planning and the stratification of Chinese higher education institutions. International Journal of Educational Development, 63: 36-43.
۵. حجازی، ر.، و حسینی مقدم، م. ۱۳۹۲. ارزیابی تأثیر آموزش کارآفرینی بر کیفیت زندگی با در نظر گرفتن خلاقیت شغلی. ماهنامه اجتماعی، اقتصادی، علمی و فرهنگی کار و جامعه، ۱۶۵: ۷۰-۷۷
۶. زالی، م.، مدهوشی، م. و کردنائیج، ا. ۱۳۸۶. ارزیابی مشخصه‌های کارآفرینی دانشجویان مورد مطالعه: دانشگاه مازندران. فصلنامه مدرس علوم انسانی، ویژه‌نامه مدیریت، ۱۱ (۵۵): ۸۱-۱۱۳
۷. زاهدی مازندرانی، م. ۱۳۸۳. ضرورت‌های کارکردی توسعه اشتغال در بخش کشاورزی. اقتصاد کشاورزی و توسعه، ۱۳ (۴۹): ۶۸-۴۱.
۸. صالحی، ص. ۱۳۸۴. تحول آموزش فنی و حرفه‌ای و مکانیزم نوسازی، مجموعه مقالات دومین همایش نقش آموزش‌های فنی و حرفه‌ای در تحولات اقتصادی و اجتماعی، مازندران، جلد اول. ساری.
۹. صبوحی، ف. ۱۳۸۰. بررسی و تحلیل علل بیکاری دانش‌آموختگان آموزش عالی. سمینار آرایه نتایج طرح سنجی نیروی انسانی متخصص. موسسه پژوهش و برنامه ریزی آموزش عالی. تهران.
۱۰. صنعت‌خواه، ع. ۱۳۹۳. نیازسنجی بازار کار و رابطه آن با اشتغال دانش‌آموختگان دانشگاه‌ها؛ مورد شیراز. پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه شیراز.
۱۱. علیمحمدی سیابانی، م.، صنوبر، ن. و جاوید معین، ف. ۱۳۹۲. بررسی رابطه بین آموزش‌های فنی و حرفه‌ای و نگرش کارآفرینانه در سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای. همایش بین‌المللی مهارت‌آموزی و اشتغال: سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای. جلد ۵. ص ۷۶-۸۸

Gorgan University of Agricultural
Sciences and Natural Resources

Journal of Entrepreneurship in Agriculture Vol. 6(2), 2019

<http://jead.gau.ac.ir>

DOI: 10.22069/jead.2021.18674.1439

“Fitting the entrepreneurship development model with Graduate Employment Recruitment Approach”(Case Study: Golestan Technical and Vocational Training Office)

A. Abbasnezhad¹, S.M.R. Hosseini^{2*}, P. Saeedi³, M.R. Mostaghimi⁴

¹PhD student in Entrepreneurship, Entrepreneurship Development Orientation, Department of Management, Aliabad Katoul Branch, Islamic Azad University, Aliabad Katoul, Iran.

²Assistant Professor of Department of Graduate Studies, Aliabad Katoul Branch, Islamic Azad University, Aliabad Katoul, Iran.

³Assistant Professor Department of Management, Aliabad Katoul Branch, Islamic Azad University, Aliabad Katoul, Iran.

⁴Assistant Professor Department of Management, Aliabad Katoul Branch, Islamic Azad University, Aliabad Katoul, Iran.

Received: 20/12/2020; Accepted:30/12/2020

Abstract

The aim of this study was to fit the entrepreneurship development model with the employment approach of university graduates. The method of the present research is descriptive-survey and applied from the perspective of the purpose. The method of data collection is field and library method. Sampling method is simple random sampling. The target population in the quantitative section that has been done to validate and present the initial research model includes university graduates and also in the qualitative section, which is to achieve research categories includes expert university professors in the field of entrepreneurship management and expert managers in the field of employment and entrepreneurship in Golestan Province. The samples were calculated through Cochran's formula to 248 people, which was increased to 250 to reduce the error and increase the accuracy of the sample size. To collect data, the field method was used as a semi-structured interview and a researcher-made questionnaire. To validate the components, the Delphi method in order to validity assessment, the value of t-statistic was used. The least squares method and SmartPLS software were used to analyze the data. The results showed that the components such as integrated entrepreneurial education system, entrepreneurial leadership, entrepreneurship development, university entrepreneurial perspective, graduate employability, establishment of entrepreneurial culture, academic infrastructure, graduate individual entrepreneurial characteristics, and innovative research have a positive and significant effect on entrepreneurship development.

Keywords: Entrepreneurship, Entrepreneurship Development, Graduates, Employment

---

*Corresponding author; mehranhosseini163@gmail.com